

Viktige områder vernes: Trillemarka, Skrim og betydelige arealer på statsgrunn

SIGMUND HÅGVAR,
PROFESSOR, INST. FOR NATURFORVALTNING
UNIVERSITET FOR MILJØ OG BIOVITESKAP

Thrilleren Trillemarka

Bondevik II-regjeringen signaliserte ved starten av 2005 at Trillemarka-saken skulle avgjøres tidlig i 2006. Virkeligheten ble annerledes: Det ble Stoltenberg II-regjeringen som etter hard intern politisk dragkamp avgjorden saken i 2008. I hans rødgrønne regjering holdt SV hele tiden fast på maksimumsalternativet på 200 km², mens Sp sto like hardnakket på 100 km². Sistnevnte alternativ (som inkluderte det allerede vernede området på 40 km²) ble nemlig foreslått av de berørte kommuner og grunneiere som et frivillig vern. Da fylkesmann Kirsti Kolle Grøndahl i april 2006 landet på å anbefale 100 km², skapte dette lokal jubel. Hun innrømmet at vernefaglige hensyn tilsa 170 km², men mente at mange andre hensyn burde tas. Naturvernforbundet betegnet dette som et svik mot framtiden.

Utover høsten 2006 forventet «alle» en avgjørelse, og Trillemarka-debatten raste mot nye høyder. Det ble spekulert om en mulig regjeringskrise. Flere aviser pekte på at SV hadde lidd mange nederlag i Stoltenberg II-regjeringen, og at partiet nå sårt trengte en

miljøpolitisk seier. Senterparti- leder Åslaug Haga var imidlertid klippefast: «Det vil være en generaltabbe å frasi seg muligheten til frivillig vern av 100 km² i Trillemarka». Situasjonen innbød til maksimal mobilisering fra alle parter. Spenningen ble ikke mindre da Direktoratet for naturforvaltning i oktober anbefalte Miljøverndepartementet å verne 147 km². Naturvernorganisasjonene uttrykte stor skuffelse fordi mange viktige områder dermed falt ut, og hevdet at Direktoratet med dette lekte politikk og gikk ut over sin faglige rådgiverfunksjon. De berørte kommunene protesterte kraftig på forslaget, og varaordføreren i Sigdal betegnet det som et «gufs fra dansketida».

I november 2006 mottok regjeringen flere opprop med støtte for vern av 200 km². Tjuen ulike organisasjoner innen naturvern, friluftsliv, jakt og fiske, biologi, samt flere politiske ungdomsorganisasjoner, minnet om at dette var siste sjanse til å verne et villmarkspreget skogslandskap, og avgjørende for å stoppe tapet av biologisk mangfold. Fra andre nordiske land kom det støtteerklæringer fra 40 ulike organisasjoner. Hundre norske forskere innen biologi og naturvern, sammen med ledelsen i den svenske Artdatabanken, ba innstendig om å verne hele arealet. WWF mobiliserte sitt globale nettverk, og i desember og januar mottok regjeringen 22 000 eposter fra 117 land, med anmodning om maksimalt vern.

Men også 2007 gikk uten et endelig vedtak. Enkelte kommentatorer pekte på at SV's synkende oppslutning begynte å bli et problem for regjeringen, og at dette kunne bli dens bane ved valget i 2009. Samtidig gikk det mot kommunevalg høsten 2007! Regjeringen våget ikke å ta noe standpunkt i forkant av kommunevalget. Hundre ordførere leverte i august et opprop om å velge det minste alternativet. Men Karl Eirik Schjøtt-Pedersen ved Statsministerens kontor var fortsatt taus, der han satt og ruger på sin gordiske knute.

Knuten hogges over: Norges største skogreservat på 147 km² etableres

Men den 8. januar 2008 hogges knuten over: Erik Solheim har nylig overtatt Miljøverndepartementet etter Helen Bjørnøy. Han melder at SV har vunnet en politisk seier: Regjeringen er omsider blitt enig om å følge direktoratets kompromissforslag på 147 km². Foruten ordinær erstatning for skogen, får kommunene et utviklingsfond på 30 millioner. Naturvernorganisasjonene jubler. Ordføreren i Sigdal føler seg overkjørt. To av grunneierne betegner vedtaket som «et slag mot sjølråderett og lokaldemokrati». Skogeierforbundet mener at dette må være siste gang et område vernes med tvang. Lederne i Aften-

Ber Bjørnøy verne hele Trillemarka

Et opprop der hundre av landets fremste forskere innen biologi og naturvern ber om vern av hele Trillemarka ble levert til Miljøverndepartementet i dag.

Av Tor Bjarne Christensen

20.11.2006

Forskerne ber om at 200 kvadratkilometer med 76 kjerneområder vernes.

- Hvis ikke Trillemarka med nesten hundre rødlistede arter blir vernet i sin helhet, har Stortingets løfte om å stoppe tapet av mangfold innen 2010 ingen mening. Området er unikt i nordisk sammenheng, sa Leif Ryvarden fra Universitetet i Oslo.

Han overrakte oppropet til politisk rådgiver i Miljøverndepartementet Morten Wasstøl.

Faglige råd satt til side

- Vi har fått en følelse av at de faglige råd er satt til siden i denne saken. Derfor går vi nå ut med en tydelig melding fra et samlet fagmiljø, sier Ryvarden til Miljøjournalen. Forskere fra 17 universiteter, høyskoler og institusjoner har undertegnet oppropet.

Forskerne mener alternativet med vern av 100 kvadratkilometer har store faglige svakheter. Også alternativet med 147 kvadratkilometer innebærer tap av viktige verdier, blant annet 14 viktige kjerneområder.

Sterk mobilisering

- Det er vernet for lite barskog i Norge, og vi vet det er viktig å få vernet mer. Denne saken har fått stor oppmerksomhet, og det har også vært en stor mobilisering fra den andre siden. Dette oppropet kommer inn i rekken av sterke faglige råd, sa Wasstøl.

Politisk rådgiver Morten Wasstøl (til venstre) mottar oppropet av Leif Ryvarden. (Foto: Tor Bjarne Christensen)

Faksimile fra Miljøjournalen 20.11.2006.

posten, Dagbladet og Dagsavisen støtter avgjørelsen. De mener at langsiktige nasjonale og internasjonale hensyn noen ganger må gå foran kortsiktige lokale interesser. Når Stoltenberg nylig har gitt 9 milliarder til vern av tropisk

regnskog, må vi også feie for egen dør. Nationen betegner vedtaket som «et svik mot grunneierne og innbyggerne i de berørte kommunene». Avisen spør videre: Hva slags bytte kan Senterpartiet ha fått? Har det skjedd en politisk

hestehandel?

Svaret kom allerede dagen etter: Åslaug Haga har fått gjennomslag for å flytte Veterinærhøgskolen og Veterinærinstituttet til sin hjemkommune Ås. Prisanslaget er på 2,3 milliarder kroner. Nationen hevder 12. januar at statsministeren egentlig avgjorde Trillemarka-saken for et år siden, men at senterpartiet klarte på treneren saken til de også fikk noen av sine vintersaker i boks: Veterinærene til Ås, lavere småkraftskatt og kanskje færre bjørner.

Formelt vedtak i statsråd kom ikke før 5. desember 2008. Det var da avklart at kommunene skal forvalte verneområdet lokalt. Dette var kommunene glade for. Etter å ha spist kake med miljøvernministeren ble Sigdals ordfører Kari Ask spurt om hun var bitter. Hun svarte: «Nei, det er en ordfører som har kjempet så lenge som mulig, som har tapt en kamp, men vil gjøre det beste ut av det. Vi håper området blir en naturperle til rekreasjon, men også til menneskelig aktivitet, beiting, setring, og ulike typer turisme».

Betydelige arealer vernes uten konflikt, særlig på statens grunn

Parallelt med den vanskelige Trillemarka-saken foregikk det et temmelig konfliktfritt vernearbeid, hovedsakelig på Statskog sin grunn, men også i form av frivillig vern. I perioden 2005-2009 økte vernearealet fra 1,1 til 1,7 prosent av det produktive skogarealet. Relativt sett var dette en betydelig økning, men det var fremdeles lang igjen til det faglig anbefalte minimumsnivået på 4,6 prosent. Miljøvernorganisasjonene kritiserte regjeringen sterkt i denne perioden for at Stortingets mål om å stanse tapet av arter innen 2010 på langt nær ble innfridd.

Landbruksminister Lars Sponheim og miljøvernminister Knut Arild Hareide i Bondevik II-regjeringen rakk så vidt å verne

405 km² på statsgrunn (hvorav 125 km² produktivt) den 2. september 2005, før de begge måtte vike plass for Stoltenberg II-regjeringen. Dette var et eksempel på rask saksbehandling, og utgjorde et viktig løft i skogvernet. Statsskog sine lokalkontorer murret nok litt her og der, og i Nordland såpass at den svært verneverdige Holmvassdalen foreløpig ble holdt utenfor vernet.

I desember 2006 fikk vi en verdifull utvidelse av Øvre Dividal nasjonalpark på statsgrunn: 30 km² urskogsner furuskog med et høyt antall rødlistearter ble vernet. Ellers tikket det inn en del små og mellomstore verneområder hvert år mellom 2005 og 2009, hovedsakelig på statsgrunn eller gjennom frivillig vern. Blant annet ble noen viktige kystgranskoger i midt-Norge, med en unik lavflora, vernet på frivillig grunnlag. Naturvernorganisasjonene kritiserte ofte det frivillige vernet

for å gå for sakte. Skogeierforbundet støttet denne kritikken siden køen av frivillige verneområder var lengre enn hva myndighetene hadde avsatt penger til. Situasjonen var altså snudd på hodet i forhold til skogvernets tidligere fase: Nå var det ikke skogeiernes motstand som bremsset, men Stortingets knappe bevilgninger til det frivillige skogvernet.

Omsider, den 19. desember 2008, ble Holmvassdalen på statsgrunn i Nordland vernet. Det var en seier for naturvernorganisasjonene, som i flere år hadde presset på for å redde dette verdifulle skogsområdet. Denne datoen ble hele 258 km² skog vernet. Av det produktive arealet på 82 km² lå 24 km² på statsgrunn, og hele 58 km² på privat grunn. Hovedårsaken var at man gjennom frivillig vern hadde klart å få til et stort verneområde på 123 km² totalt: Skrim-Sauheradsfjella. Her viste Skogeierforbundet at det også var

mulig å få til strområder gjennom frivillig vern.

I disse årene kritiserte miljøvernorganisasjonene regjeringen for at man – bortsett fra Trillemarka – hadde altfor ensidig fokus på konfliktfritt vern. I rapporten «Unike skoger: forslag til vern» pekte Naturvernforbundet i februar 2006 på at en rekke nasjonalt og internasjonalt verneverdige skogsområder aldri ville bli vernet dersom myndighetene konsekvent skygget unna områder med et visst konfliktnivå. Fordi Stortinget hadde krevd høy kvalitet i vernearbeidet, mente forbundet at man måtte ta opp igjen det myndighetsstyrte vernet. Det ble også vist til at det foregikk ukontrollerte inngrep i verneverdig skog fordi områdene ikke blir overvåket. Men «Det norske biomangfoldåret 2010» opprant med «Unike skoger» fremdeles liggende i miljøverndepartementets skuffer.

De siste blant oss

**Galleri Sverdrup, Universitetet i Oslo,
Georg Sverdrups hus. 7. mai - 5. august 2010**

Som en hyllest til Naturmangfoldåret 2010, stilles det ut 30 fotografier av rødlistearter (med ulik grad av truethet) i Galleri Sverdrup. Utstillingen har som hensikt å spre kunnskap om rødlistearter fra regnskog og korallrev i tropiske strøk (for eksempel Rødehavet, Kenya, Indiske hav, Thailand, Australia, Great Barrier Reef, Osprey Reef, Fiji, Cook øyene, Costa Rica og Karibia). Utstillerne ønsker å sette fokus på forbruket i industriland, og hvilke konsekvenser dette har for artsmangfoldet i flere deler av verden. Utstillingen er faktabasert. Det vil åpnes for at bedrifter og andre blant publikum kan få kjøpe fotografier som stilles ut. Overskuddet går til Regnskogsfondet.

Tekst og foto: Camilla F. Pettersen & Ruben A. Pettersen

Utstillingen arrangeres i samarbeid med:

Fotoknuden AS

Norsk Biologforening (BIO)

FN - Naturmangfoldåret 2010

Andre bidragsyttere: Prof. Em. Kjell B. Døving